

RENAȘTEREA

ORGANUL OFICIAL AL EPARHIEI ORTODOXE ROMÂNE
A VADULUI, FELEACULUI, GEOAGIULUI ȘI CLUJULUI

Redacția și Administrația:
CLUJ,
Strada Iuliu Maniu Nr. 36

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMÂNĂ

Abonament: 300 Lei la an

Redactor responsabil:
Dr. SEBASTIAN STANCA
Telefon 13—74

SUPĂRĂRI INUTILE

Mare vâlvă s'a pornit din partea confesiunilor minoritare din țară și mai ales din partea fraților uniți pe tema ordinului ministeriului de culte pentru reglementarea subvenției ce o dă statul parohiilor. Frații dela Blaj s'au arătat deosebit de indignați că dintre ortodocși nu s'a auzit nici un glas de protest. Din cele ce urmează poate oricine judeca motivele pentru cari biserica noastră n'a avut motiv să protesteze.

Cârmuitorii bisericii noastre, în unire cu ai statului au îngrijit încă deacum câțiva ani, — după stăruitoare și rodnice studii și debateri, — să asigure Bisericii ortodoxe o administrație și o organizare unitară, ca și putinți și căi de apărare a drepturilor ei, întemeiate pe tradiție, pe îndreptățiri istorice, ca și pe rosturile ei naționale în viața statului. Astfel s'a votat și promulgat legea de unificarea organizației și administrației Bisericii ortodoxe române.

Și legea a fost votată și de Corpurile legiuitoare și sancționată de Majestatea Sa regele.

Biserica noastră s'a pus pe punctul de vedere al egalității și echității creștine. N'a cerut și nu cere favoruri, nici prerogative, nici hatăruri, ci absolută dreptate pentru toți. A cerut și cere restabilirea echilibrului acelei dreptăți, de care n'a avut parte sute de ani sub stăpânirea ungurească. Până când celelalte biserici aveau isvor de bunătăți dela guvernele dela Budapesta, biserica noastră a trăit numai și numai din puterile sale proprii.

Datele statistice înșirate de dl ministru Goldiș în răspunsul său la interpelările episcopilor uniți ilustrează îndeajuns cât de nejustificate au fost toate atacurile în-

dreptate contra noastră și mai ales cât de neîndăstulător era ajutorul statului dat Bisericii strămoșești, în comparație cu cel dat cultelor minoritare în proporția numărului credincioșilor.

După cifrele oficiale, luate din bugetul 1926, subvenția statului, acordată anual diferitelor culte este următoarea:

Ortodocșilor, cari numără 12 milioane suflete, 330 milioane lei.

Uniților, cari împreună cu rutenii numără 1,386.000 suflete, 50 de milioane lei.

Protestanților (reformați, lutherani, unitari), în total 1,060.000 suflete, 36,894.342 lei.

Musulmanilor, la 153.000 suflete, 4 milioane 619.112 lei.

Romano-catolicilor, cari numără 1 milion 270.000 suflete, 20,666.818 lei.

Israeliților, cari numără 1,030.000 suflete (230 mii în Transilvania și 800 mii în Vechiul Regat) 400 mii lei, acordați numai celor din Transilvania, întrucât cei din Vechiul Regat nu primesc subvenție.

Față de uniți, ortodocșii, fiind de 9 ori mai mulți ar trebui să primească 450 milioane lei; față de protestanți, fiind de 12 ori mai mulți, li s'ar cuveni 446 milioane lei; față de musulmani fiind de 80 ori li s'ar cuveni 369 milioane și în realitate au primit 330 milioane lei.

Din cifrele de mai sus se vede așa dar, clar, că ortodocșii primesc, în raport proporțional cu numărul sufletelor, mai puțin de cât toate celelalte culte și că cei mai favorizați sunt uniții.

Ortodocșii la 12 milioane de suflete au 18 episcopi; uniții la 1,386.000 de suflete au 4 episcopi, deci ortodocșii proporțional ar trebui să aibă 36; protestanți: refor-

mați la 230 mii de suflete au 2 episcopi, lutheranii la 358 mii de suflete au un episcop, și unitarii la 60 mii suflete au un episcop, proporțional ortodocșii ar trebui să aibă deci 40 de episcopi; romano-catolicii la 1,430.000 suflete au 5 episcopi (3 în Ardeal și 2 în Vechiul Regat) deci proporțional ortodocșii ar trebui să aibă 45 de episcopi; israeliții și musulmanii n'au episcopi, ci rabini și hōge.

Așa dar și în această privință ortodocșii sunt nedreptățiți.

Statistica oficială ne mai arată că și în ce privește numărul canonicilor sau consilierilor greco-catolicii și romano-catolicii între cu 60% îndreptățirile față de numărul sufletelor, pe cari le reprezintă și tot asemenea și în ce privește numărul protopopilor.

Nedreptatea cea mai mare însă se vădește la capitolul salarizării preoților. Aci statistica ne spune, că preoți ortodocși cu seminarul inferior sunt salarizați abia cu 250 lei lunar salariu de bază, cei cu seminarul superior cu 350 lei lunar, cei cu teologia academică sau cu titlurile de licențiați și doctori cu 500 și 600 lei lunar. Și statistica oficială ne aduce exemplul nominal următor: pe când părintele catholic Zamora din Alba-Iulia, celibatar, are dela Stat o plată lunară de 16.140 lei, preotul ortodox român Victor Uscăbescu din Munții Halmagiului, care hrănește zece suflete, are o congruă dela Stat de abia 3415 lei, lunar.

Exemplul acesta este într'adevăr cum nu se poate mai întristător pentru vitregia, cu care e tratat clerul ortodox față de cel minoritar sau catholic.

Dacă într'adevăr sunt multe parohii, cari au îndreptățirea să existe, fiindcă credincioșii lor întrunesc un număr însemnat, apoi statistica ministerului cultelor ne arată că uniții (greco-catolicii) au parohii în jud. Făgăraș, bunăoară, la Rucăr cu 10 suflete, la Calbor cu 20 suflete, la Boholț cu 82, la Ludișor cu 112, la Hurez cu 133, apoi în jud. Trei-Scaune la Sf. Gheorghe 20 suflete, la Arcuș cu 30 și în Hunedoara la Castău, Beriu și Sebeșul-Nou cu 2 sau 3 familii, iar reformații au deasemenea parohii la Cricău, la Benic la Teiuș și Sântimbru tot numai cu două sau trei familii.

Dăm aceste date după „Universul“ dela București. Le-am putea însă întregi cu alte multe din eparhia noastră în care inechitatea este mai frapantă ca ori unde.

Dacă prin urmare Statul vrea să niveleze asperitățile și să refacă nedreptatea din trecut, face un lucru pe care biserica îl așteaptă și îl cere cu insistență, dreptate egală pentru toți.

Știm că acest principiu a fost luat ca bază la un proiect pentru legea cultelor, elaborat de fostul ministru dl Alex. Lapedatu. Și atunci s'a pornit avalanșa vrășmașilor. Dacă acum se încearcă din nou această îndreptare a răului pentru noi aceasta nu are nici culoare politică. Vie de ori și unde, așteptăm însă realizarea dreptății cât mai curând.

Poate că prin reglementarea parohiilor am pierde și noi deocâmdată vreo câteva posturi de preoți, în problema generală însă s'ar face un act de supremă dreptate, absolut legală, pe seama bisericii noastre și pe seama tuturor confesiunilor din țară,

Prerogativele și hatărurile „drepturile“ istorice câștigate cu prețul umilirii și a păgubirii noastre în trecut trebuie să înceteze. Pentru acest motiv am reclamat și reclamăm stăruitor legea cultelor, bazată pe principiul egalei îndreptățiri.

Și aceasta trebuie să o înțeleagă toate confesiunile și mai ales frații noștri uniți.

Un lucru foarte bun

Preotul este un om, ce prin mandat divin e așezat în fruntea semenilor săi pe cari are datoria nobilă de-ai conduce spre ideaiul fixat de Mântuitorul prin cuvintele: Fiți desăvârșiți precum și Tatăl vostru cel din Ceruri desăvârșit este.

E atât de sfântă această slujbă a sa încât nu-i iertat să stea nici un moment la îndoială în fața întrebării dacă trebuie să se pătrundă de însemnătatea ei, ci să caute pe toate căile a și-o împlini cu deplină coștiențiositate.

Nu-i vorba că până-ce sunt studenți în Teologie, aceasta le este singura ocupație să se pătrundă de sfințenia misiunii ce-a îmbrățișat și să-și înmulțească încontinuu bagajul de cunoștințe. Dar cu oricâtă hăr-

nice ar înmagazina acolo cunoștință după cunoștință, totuși vor fi departe de-a posedea toate armele ce le vor fi absolut necesare ca preoți în lupta cu păcatul atât de înrădăcinat în lume. Pentru aceea suntem de părere că învățătura preotului nu-i iertat să se sfârșească la finea celor 4 ani de studiu în Academie, ci ca să se continue toată viața.

Am în fața mea numărul din Decembrie a revistei Sf. Sinod, Bis. Ort. Rom. și citesc un raport al P. S. Vicar al Mitropoliei Moldovei, Către I. P. S. Mitropolit în care comunică „rezultatul examenului liturgic și îndrumarea pastorală a preoților tineri, hirotoniți din Mai 1925 până în Iunie 1926“. Se spune acolo anume, că-n Mitropoliă vecină nouă, a Moldovei, fiecare preot nou hirotonit după timp de un an de păstorie e chemat la Mitropolie unde împreună cu alți contemporani ai săi trebuie să facă un examen. Și anume: în grupe de câte trei oficiază vecernia, liturgia, utrenia și alte slujbe după cari își fac critica unii la alții sub supravegherea P. S. Vicar care îndreaptă și îndrumă ca aceste servicii să se execute cu toată corectitudinea și măreția ce se cuvine.

Un examen fără altă clasificare, decât cu singura notă, ce Ți-o dai singur, neștiind.

După aceea se face o examinare teoretică în care se pun la probă cunoștințele candidaților asupra Sf. Scripturi, asupra acestei carte a cărților care este arma sigură și singura puternică față de orice atac din lume.

Apoi se discută rolul slujbelor divine în activitatea pastorală și modul cum trebuie să se poarte fiecare preot față cu enoriașii săi.

Lucruri precum vedem de cea mai mare importanță. Insuși P. S. Vicar zice: „Aceasta întâlnire a noastră cu tinerii preoți are rezultate hotărâtoare pentru mersul Bisericii noastre. Tinerii preoți în începutul lor foarte greu pe lângă atențiunea ce-o au în deprinderea slujbelor Liturgice, găsesc îndrumări și sfaturi tocmai când au mai multă nevoie de ele.

În raport se mai spune ca acest fel de examinare se va face de două ori încă, după câte trei ani de preoție.

Iată un lucru foarte bun, care acolo unde

nu este ar fi foarte bine să se înfăptuiască. Pentru-că într'adevăr preotul și mai ales cel tânăr orcât ar ști, nu poate spune că a pus capacul pe știință. Dar nu-i vorba să fie fiecare un savant, ci să se obișnuiască a-și face slujbele *corect* conform ritului bisericii noastre ortodoxe orientale.

Ori știm că mulți clerici când ies din Academie știu foarte multe, au un bagaj de cunoștințe destul de respectabil, știu și aceia că cultul Bis. ort. este cel mai frumos dintre toate, dar nu știu săvârșii *corect* o Liturgie sau o altă slujbă. Și atunci se duce în sat unde poporul îl vede stângaci ba să ferească Dumnezeu de câte un cantor mai sfătos, care să dea lecții preotului. De aici apoi câte neplăceri. Cunososc un preot care din această cauză are foarte multe necazuri cu poporul. Ba apoi în cel mai rău caz săvârșește sf. slujbe după obiceiul locului, care de multe ori e departe de cel corect. Ce să mai zicem de aceia, cari scriptura sfântă o așează pe sertar să se „odihnească“.

Timpul de față ne cere însă o continuă perfecționare.

S'a spus că preotul nu se mai poate mărgini azi la săvârșirea sfintelor slujbe. Adevărat, dar cultul bis. ortodoxe, chiar prin aceasta, este superior celorlalte culte, că satisface pe oricine, atunci când e executat cu toată splendoarea și măreția sa. Și când după el vine o predică aleasă și pătrunsă de duh, a preotului, cine va fi oare acela care să nu recunoască preotului rolul de conducător al mulțimei spre Împărăția Adevărului și-a frumosului.

Ori tocmai aceasta se urmărește prin examenele, care în vecina Moldovă, sunt realitate, și-au dat rod bun.

Pentru aceea ar fi un lucru foarte bun ca ele să se poată înfăptui și în Eparhia noastră dând astfel preoților un mare ajutor întru a-și împlini datoria sfântă ce li-s'a încredințat prin sfânta Taină a Preoției.

Victor Susa

În curând apare

PÂINEA VIETII

carte de rugăciuni pentru toți creștinii.

„Invățătura teologicăscă” a episcopului Vasile Moga

Venind la 1811 la cârma bisericii ortodoxe din Ardeal episcopul Vasile Moga, între împrejurările cunoscute, a aflat această biserică complet desorganizată. Răvnitor la fapte bune episcopul se pune pe lucru și cea dintâi faptă este organizarea seminariului de șase luni. În legătură cu acesta episcopul în mod firesc este preocupat și de orânduirea unei instrucții școlare corăspunzătoare misiunii candidaților de preoți. În scopul acesta se gândește la alcătuirea unui manual de teologie morală pe seama clericilor săi.

Intenția aceasta și-o comunică încă în 1812 guvernului din Cluj arătând necesitatea unor cărți teologice pe seama viitorilor preoți. Guvernul îi dă aprobarea cu ordinul Nr. 9536. din 7 Dec. 1812. În consecință episcopul aduce chestiunea în Consistor și încredințează pe unul dintre membrii săi să alcătuiască un manual de „teologie”. Că s'a apucat însuși episcopul de această lucrare sau altcineva nu se știe. Fapt e că manuscriptul e gata în 1814 și e înaintat guvernului spre aprobare. Censorul guvernului susține însă că manuscriptul nu exhaustează tot materialul și își exprimă părerea, să se tipărească mai bine manuscrisul lui G. Lazar, care încă înaintase guvernului în 1814 o lucrare de același cuprins. Guvernul trimite ambele manuscrise episcopului ca să-și dea opinia cu ordinul Nr. 3632. din 8 Mai 1815. Episcopul își face reflexiunile față de lucrarea lui G. Lazar și arată că manuscriptul consistoriului corăspunde mai bine necesităților seminariului (quam quoad internam eisdem valorem et perfectionem ac late patentem utilitatem Lazariano operi longe praeferatur¹⁾). În urmare guvernul conde tipărirea lucrării consistoriului, cu ordinul Nr. 1853 din 1816.

Neavând însă mijloace materiale suficiente ca să o tipărească episcopul face apel la protopopi cu circulara din 18 August 1816 și le cere să publice preoților intenția de a tipări această carte, de mare folos nu numai clericilor, ci și preoților, și să facă abonamente, pentru că numai atâtea se vor tipări, câți cumpărători se vor găsi.²⁾

Episcopul recurge la acest expedient ca să fie sigur de acoperirea cheltuelilor, căci făcuse experiență cu cărțile lui Petru Maior, pe cari numai cu sila le-a putut desface între preoți. „Nici o carte neîmbulsită (îmbiata cu sila) nu s'a trecut și nici de aci înainte nu se vor trece neîmbulsite, și îmbulsirea e primejdioasă la noi, la alții nici că se cearcă.”³⁾

Se vede că abonamentele nu s'au îmbulsit deoarece cartea aceasta ajunge abia în 1820 să vadă lumina tipariului.

E incontestabil însă că episcopul o avea gata

¹⁾ Dr. I. Lupaș „Vasile Moga și G. Lazar” adnexa 24 p. 43.

²⁾ Circulara protop. Faurovici din 18 Aug. 1819. La Dr. E. Roșca o. c. p. 36.

³⁾ Dr. Ion Lupaș „Istoria bisericească” p. 154.

la 1814 și de sigur a fost întrebuințată ca manual în manuscris și de profesorul Ion Moga, după ce acesta ajunge la 1815 profesor de morală la seminar. Iar dacă a fost gata la 1814 autorul ei n'a putut fi profesorul Ion Moga, care atunci era încă student. S'ar putea atribui lui Simion Jinariu care a făcut instrucția în școala din suburbiul iosefin până la 1814 alături de Lazar, sau de directorul Haines, care se interesează de aproape de instrucția clericilor. Mai verosimil e însă că a fost alcătuită de însuși episcopul după un manual nemțesc sau latinesc, văzute la Cluj, la nici un caz însă nu e traducere din sârbește deoarece mine dela consistor nu știa limba sârbească.

Manualul apare în 1820 sub numirea „Invățătura teologicăscă despre năravurile și datoritiile oamenilor creștini. Pentru trebuința candidaților de preoție neuniți, acum întâia oară tipărită cu blagoslovenia Pr. Sf. S. D. V. Moga episcop de legea grăcească neunită din Ardeal. Sibiu în tipografia lui Ion Bart 1820.

Din textul celor două exemplare ce ne stă la dispoziție putem face concluzia că nu e traducere ci e prelucrarea unui op străin. Materialul e împărțit în capitole scurte în formă și cu caracter de prelegeri. Evident că autorul și-a pregătit, oră de oră, prelegerile. Că nu poate fi traducere o dovedește faptul că în multe locuri referă principiile morale la viața poporului nostru. Așa de es. la cinstirea lui Dumnezeu constată că preotul e obligat să fie de față la întreg serviciul divin ce se săvârșește în biserică noastră, căci slujba dzeiască într'alte biserici trebuie să o socotim ca slujbă deosebi. Preotul e dator să se arate necontent în mijlocul poporului cu care lăcuște împreună. Alți preoți mai învățați, ai altor confesiuni po. să-și permită să fie mai independenți de credințioșii lor, ai nostri însă nu. „Prin aceasta nu ne oprim a căuta în lipsele sufletești preoții cei mai învățați (ai altor legi), dacă preotul nostru nu a avut norocul să fie asemenea acelora (II. p. 66.) Sau „eu vorbind în cârticica aceasta cu Românii mei nu am lipsă ca alți moralști să strig asupra modelor, a luxului și a pompii în îmbrăcăminte, pentru că pompa aceasta între Români nu s'a înălțat acolo, unde este a orășenilor de alte neamuri. Datoria mea dară numai întru această ca să dau ceva îndreptări”. (II. p. 150.)

„Pentru Români, cei ce abia își câștigă atât cât să-și acopere trupul, pentru cei mai săraci, cari nu se pot îmbrăca, ca cei avuți, scriu acestea” (II, 152). La datorințele slujilor către stăpâni zice: „cuvântul sluga la noi nu însemnează rob ca la Românii cei bătrâni și strămoșii nostri, religia creștinească a stricat robia” (II. p. 292). Autorul osândește sărbătorile băbești: „Între sărbătorile adevărate nu se cuprind cele scornite, Marția dintre tunuri, Vinerile, Joile din Paști până în Rusalii și știe Dumnezeu câte și ce fel” (II. 901). „Înșelare e și aceea, cumcă la altul și în sărbători e slobod a lucra și a face clăci” (II. 91). În capitolul despre datorințele către noi înșine zice, că bolnavul „trebuie să-și aleagă doctor, iară nu fel-

ceriți înșelători, ungători, descântători și vrăjitori“ (II. 137).

Îndeamnă pe preoți să țină predici, în cursul serviciului divin, să tâlcue dogmele, să țină catehizație, să țină conferințe religioase la vecernie, cei ce știu ceti să cetească în biserică (p. 88), stărue cu multe amănunte asupra curățeniei sufletești și trupesti (144) asupra căsătoriei (274) îndeamnă pe preoți să facă așezăminte de binefaceri (251). Nu numai cei ce învață pe alții religia (adecă preoții sunt datori prin învățături de folos să folosească, altora, ci și alții“. (II. 210.)

Pe lângă considerațiile generale autorul își intercalează adeseori și păreri individuale. Așa în privința făgădușului, la întrebarea ce trebuie să țină moralistul despre făgăduș și la ce vârstă se poate face, autorul zice: „Răspunsul meu la întrebarea aceasta: Vecinicia făgăduinții adecă îndatorirea la ceva lucru până la moarte nu se ține de temeiul făgăduinții. Biserica se vede a fi căutat numai la acele făgăduințe, făcute până la moarte și a le fi întărit, pe cari le fac călugării. De aceea e osebite între făgădușul singuratic, îndatoriri până la o vreme și cel de obște până la moarte. Iar ce privește vârsta, coaptă vârstă se poartă la facererea făgădușului. După a mea judecată mai bine ar fi ca monahii în mănăstiri să nu facă nici un făgăduș sau jurământ, ci așa să se chivernisească, precum și preoții de mir, luându-se afară lăcuirea laolaltă. În mănăstirile călugărițelor făgădușul să se facă numai câțva timp, după a cărei trecere persoanele, cari și-au plinit făgăduința să fie volnice, ca după plăcere sau să-și înoiască făgădușul pentru ceva timp sau să păsească afară. De ar face așa mai marii bisericei, în mănăstiri nu s'ar fi întâmplat nici nu s'ar întâmpla atâtea neorândueli, atâtea scârbe și neodihnă a cunoștinții, (II 85—86).

Cu privire la preoțime autorul zice: „Eu despre partea mea cred că puține sunt preteșuguri adevărate. Totuși îmi voi muta judecata de mă va învinge cineva dinpotrivă. Eu din vremile bătrâne trei pilde de preteșug știu alui Damon și Pitie, David și Ionatan și Isus și Lazar“ (II. 196).

În capitolul despre lăpădarea de sine, constată că mulți s'au făcut tirani peste trupurile lor. „Aceasta eu o numesc asprime mincinoasă, despre care nici mintea nici Evanghelia nu știe nimic“ (III. 2). La taina cuminecăturii zice: „eu socotesc aici înfățișarea cu această taină numai întrucât este mijlocire către virtute și așa socotită o numesc aleasa hrană și tărie a vârtuții noastre“ (III. 27).

Tot o notă personală a autorului ne indică împrejurarea că la anumite locuri potrivite autorul se avântă și la stiluri poetice astfel:

„Lui Dumnezeu a sluji și a fi fericit
Ieste omului pe pământ orânduit“ (I. p. 4)
sau „Îndată la început te împotrivesc

Că altminterile răul va crește“ (II. p. 161)
sau Roagăte și lucră tot întruna

Și-ți dă Domnul totdeauna“ (III. p. 17).

Din aceste spicuir se poate ușor constata că

manualul având această notă subiectivă a personalității autorului nu poate fi traducere, ci cel mult o prelucrare a vreunui manual străin, prelucrare potrivită mentalității modeste a elevilor și adaptată la viața poporului nostru.

Din câteva semne făcute în text cu creionul sau cu cerneală ne putem face o idee și despre modul cum învățau elevii din acest manual. La început elevul probabil învăța de rost. Concluzia aceasta ni'o îmbie faptul că în text la distanțe de 8—10—15 șire întâlnim cruciuile însemnate de elev, ceea ce nu putea avea alt rost decât învățarea pe de rost. Mai târziu după ce se mai inițiau în material, sau probabil la repetiție, profesorul le dădea câte 6—7—8 pagini (note pe pag. 227, 208, 158) pe cari trebuia să le învețe. Era o învățare destul de trudită pentru elevii cărora le lipsia substratul cunoștințelor necesare, de a pricepe teoria moralei, cu toate că espunerea e limpede, concisă, în limbajiu poporal și ilustrată pretutindenea cu pilde și cu citate alese din Sf. Scriptură.

În sfârșit făcând comparație între stilul și sintaxa frazelor din acel manual și scrisurile particulare ale episcopului e bătaoare la ochi asemănare felului de compoziție a prepozițiilor, care justifică în multe privințe presupunerea că manuscrisul a fost alcătuit de însuși episcopul Moga și utilizat de profesorul Ion Moga în tot cursul activității sale de profesor.

Cu toate că materialul se prezintă într'o espunere ușor de înțeles, elementele cu pregătire prea modestă, venite la seminare, teoriile abstracte nu puteau întâmpina simpatie pentru-că acești clerici nu erau în stare să raționeze, ci erau nevoiți să învețe de rost. O concluzie semnificativă în această privință ne dă și faptul, că această carte este una dintre cele mai rare. Alte cărți bisericești din epoca aceasta au supraviețuit în numeroase exemplare, cartea de mai sus însă s'a pustiit. Este acesta un indiciu că bieții clerici la terminarea cursurilor clericale, bucuroși că au scăpat de ea, o distrugau, ca răzbunare pentru multele clipe de neodihnă și tortură.

Caracterul enciclopedic al acestui manual cu stilul său poporal, bisericesc, prezintă o valoare netăgăduită pentru vremea sa. Concluzii precise însă asupra autorului ei, din exemplarele aflate până acum, nu se pot face.

Controlul învățământului religios

Biserica noastră a reclamat de repetite ori dela stat dreptul de a face ea controlul învățământului religios în școalele statului. Până în anul acesta a și fost în vigoare acest drept, de care nu s'au atins ministri de instrucție de până acum.

Au fost conflicte sporadice, dar foarte puține, între unii învățători hiperzeleși și

organele bisericii, dar totdeauna acestea s'au aplauat și biserica a avut puțința să controleze acest învățământ.

Cetăm acum în Universul că consiliul eparhial dela Oradea-Mare, în urma unor cazuri concrete, a cerut din nou ca ministeriul instrucției să decreteze, că învățătorii, cari predau religia ortodoxă în școlile primare de stat, să fie obligați să se supună inspecțiunii și îndrumărilor inspectorilor catiheti, protopopilor și inspectorului catehetic eparhial al bisericii ortodoxe.

Inspectoratul regiunii școlare Oradea după ce atrage atențiunea ministerului de a stabili printr'o deciziune, chestia controlului învățământului religios, din școlile primare, exprimă părerea, ca organele bisericesti să poată controla modul cum se face educația religioasă în școlile de stat, dar acest control să aibă numai caracter informativ, fără dreptul de a da îndrumări și a dispune.

Chestiunea fiind supusă consiliului inspectorilor generalișcolari, acesta a declarat că cererea consistoriului eparhial ortodox din Oradea, de a controla pe învățătorii, cari predau învățământul religios și moral în școlile primare, este exagerată. Aceasta, fiindcă regulamentul pentru aplicarea legii precizează, că acest control cade în sarcina organelor ministerului instrucției, chiar atunci când învățământul religios este predat de preoți.

În nici un caz, prin urmare, nu poate fi primit controlul bisericesc în școlile primare.

Opinia aceasta a inspectorilor regionali este jicnitoare pentru întreagă biserica noastră și este păgubitoare pentru instrucția religioasă în școlile statului.

Așteptăm să vedem ce hotărâre va aduce în această chestiune dl ministru al instrucției.

ȘTIRI

Patriarhia. În anul trecut sa hotărât să se ridice în București o catedrală mare și un palat al patriarhiei. Primăria capitalei a hotărât să exproprieze în acest scop mai multe case de pe un loc ce bate în mai multe străde în București. Alături de Palatul Regal, care, după-ce a ars, va fi acum rezidit după un plan mult mai măreț și arătător, Palatul Patriarhiei va fi o podoabă din cele mai prețioase ale capitalei țării, închluind și prin înfățișarea să din afară, starea pe care o are biserica cea dintâi, cu credincioși cei mai numeroși din țară.

Adunare generală. „Corul episcopiei ortodoxe române din Cluj“ își ține adunarea generală anuală în ziua de 6 Februarie la 11 ore a. m. în sala Consiliului Eparhial. La ord'nea zilei rapoartele funcționarilor, bilanțul și bugetul, recepția membrilor noi și alegerea comitetului. La această adunare sunt convocați pe această cale toți membri activi, fundatori și onorari.

Revenire la ortodoxie. Revista „Biserica și Școala“ din Arad aduce știrea că Stan Flore din Curtici cu doi băeți ai săi, cari nu erau botezați, au revenit la sânul sfintei biserici ortodoxe, la îndemnul d-șoarei învățătoare Maria Oprea de acolo, care a primit să fie nașa din botez la cei doi copii. În ziua de 30 Decembrie 1926 locuitorul George Nica din Cermei, aparținând până acum sectei nazarene a primit taina sfântului botez conform ritului nostru ortodox. Tot în aceeași zi și-a făcut declarația de trecere la biserica noastră locuitorul Flore Selejan d'n Cermei carele 26 de ani a aparținut sectei baptiste. Asemenea Mihai Micuți și mama sa Ioana din Arăneag, sau întors la legea ortodoxă în sărbătoarea Nașterii Domnului. Tot așa Teodor Pop cu soția Ana fost conducător al sectei baptiste și văd. Elena Dragoș și Elena Pop, din Slatina Butenilor.

Planuri. Între episcopul Mailath din Alba-Iulia și episcopul Cisar din București s'au iscat frecări, pentru că fiecare vrea să fie cel mai mare peste toți catolicii din România. Cetăm acum în gazetele din capitală că episcopul Mailath, aflându-se „pentru însănătoșire“ în Ungaria, a

intervenit la Roma „pe căile obișnuite“, ca să fie numit arhiepiscop de Alba-Iulia, cu jurisdicțiune peste episcopii omano-catolici de peste munți, și totodată ca să se numească coadjutori la episcopia de Alba-Iulia cu drept de succesiune, parohul Iosif Hirschler din Cluj, iar la cea din Satumare, parohul Brașovului Peter Anton, prietenul lui Szele Bela. În urma alarmei date de gazete, guvernul român a intervenit la Vatican notificând că nu-și poate da adeziunea la planurile episcopului Majlath. Rezultatul a fost că oficiosul Sfântului Scaun a desmintit că ar fi aprobat aceste planuri. Acum se fac încercări din partea unor deputați unguri ca guvernul să primească planurile lui Majlath.

C. F. R. Dl Director al Regionalei din Cluj a Căilor Ferate Române, întrebat de un ziarist, a spus, că în 1919 când am preluat noi Căile Ferate dela Unguri, abia se găseau 6 la sută Români printre ceilalți 94 la sută unguri și alți streini. Azi, după 7 ani de străduințe. Români fac 66 la sută, adică două din trei părți, la Căile Ferate. Și sporul merge înainte.

Svonuri false. În populația din Basarabia s'a răspândit svonul că monetele hârtii de câte 5 lei s'ar fi scos din circulație, lucru care produce neînțelegeri cu ocaziunea cumpărăturilor. Este necesar ca ministerul de finanțe să desmintă asemenea știri puse desigur în circulație de către speculanți.

Criminală. Ziarele din Varșovia publică o înfierătoare crimă comisă de o femeie care a ucis 60 de copii. Criminala femeie lua pentru fiecare copil câte 60 de zloți, luându-și angajamentul să-i crească. În ultimul timp o mamă s'a prezentat la ea cerând să-și vadă copilul, ceea ce nu i-a reușit. Observând sânge pe podea a anunțat poliția. Făcându-se cercetări s'a stabilit că toți copiii au fost uciși și apoi arși. Femeia a fost arestată.

77 copii morți la un Cinematograf. La un Cinematograf din Montreal a izbucnit foc. Lumea de jos văzându-l, a început a se scurge în liniște spre numerosele ieșiri și a putut ieși în pace, — dar în galerii cari erau pline de copii și tineri, s'a iscat o spaimă nebună. Ei au început a sări unii pe alții, a se împinge, a se înghesui și a se împedeca astfel în eșirea pașnică, — și după-ce cinematograful a ars, de sub dărâmurile lui s'au școs 77 de copii între 7 și 15 ani, morți!

Condamnarea unui predicator baptist. La consiliul de război al corpului VI armată din Cluj s'a desbătut procesul lui Francisc Szász din Crasna (Sălaj). Szász era predicator milenist, adică al studenților bibliei, care a desfășurat o întinsă agitație antibiserică pentru care fapt a fost condamnat la 2 ani închisoare.

Barbarie fără pereche. Din parohia noastră Ilba în Satumare nise scrie că preotul gr. catolic de acolo a ieșit a doua zi de bobotează în drumul mare și a strigat în fața poporului, că ortodocșii sunt spurcați, păgâni, înșelători, tâlhari, asemănând biserica ortodoxă cu un closet. Pe femei le-a scuipat în față zicând că ortodocși din această țară sunt câini fără rost. „Ce vreți voi“ în țara aceasta nu vedeți că nu aveți nici o lege, *ce veți face voi când vor veni Ungurii înapoi*, Vă vor pune pe furci. Astfel de porniri alienate nu pot avea alt răspuns decât sancțiunile forurilor competente, unde s'au făcut demersurile cuvenite.

Ciocnire de trenuri. Vineri dimineața trenul accelerat dinspre Galați și un tren de povară, s'au ciocnit în plină viteză la un kilometru de gara Lunca-de-jos, negura deasă nepermițând conducătorilor să vadă departe pe linie. Ciocnirea s'a întâmplat cu o puternică viteză, așa că locomotivele precum și câteva vagoane s'au sfârâmat aproape complet. De sub dărâmături au fost scoase 10 persoane grav rănite și 5 morți, dintre cari unuia i s'a găsit numai capul. Cauza nenorocirii se spune ar fi conductorul și mecanicul locomotivei dela trenul de povară, cari au fost în stare de beție. Trebuiau să oprească trenul în Lunca-de-jos, unde să aștepte intrarea acceleratului și apoi să pornească spre Ghimeș, ceea ce spre marea îngrijoare a personalului din gara Lunca, cu toate că s'au făcut semne desperate pentru oprire, nu au făcut.

Regulamentul disciplinar. Potrivit dispozițiilor legii de organizare a bisericii noastre § 16. Sfântul Sinod a alcătuit noul regulament disciplinar, care a fost promulgat cu înaltul decret regal Nr. 4160 din 29 Decembrie 1926 publicat în Monitorul Oficial Nr. 290 din 30 Decembrie 1926. Sfântul Sinod cu ordinul Nr. 8 din 15 Ianuarie a. c. aduce la cunoștință că acest regulament a intrat în vigoare cu 1 Ian. 1927. Toate procesele disciplinare noi se vor judeca conform acestui regulament. Se va publica pentruca să aibă cunoștință de cuprinsul lui toate organele noastre bisericesti.

În Mexico tulburările religioase nu s'au potolit. Guvernul a trimis oști asupra rebelilor. Au fost uciși peste 1000 de resculați. Toți preoții catolici au fost expulzați din provincia Durango. Se vorbește că arhiepiscopul din Gundalajara a pornit la luptă împotriva guvernului, în fruntea a 300 rebeli.

Reorganizarea învățământului teologic. Comisiunea însărcinată de Sf. Sinod cu alcătuirea anteproiectului de lege, pentru reorganizarea învățământului teologic, a înaintat acest anteproiect ministerului instrucțiunii, pentru a-și formula observațiunile. După ce va primi răspunsul ministerului, comisiunea se va întruni din nou pentru a da forma definitivă anteproiectului.

Un record. Oficiul nostru protopopesc dela Baia-mare a trimis ordinul consistorial Nr. 5630 din 1925 oficiului parohial din parohia Urmași lui Horia în județul Sălaj la 4 Decembrie 1925. Parohul nostru răspunde în ziua de 7 Decembrie 1925. Iar scrisoarea sosește la oficiul protopopesc din Baia-mare la 7 Ianuarie 1927. Exact deci după un an și o lună. Și acesta este un mijloc de boicotare a bisericii noastre din partea slujbașilor gr. cat. din partea locului.

Ovreul pocăit. În Basarabia a intrat nu de mult un Misionar evreu din Rusia, Averbuch, sub cuvânt că propovăduiește între Evrei credința nouă: bapuzismul. Deregătoriile românești l-au lăsat să intre. A vorbit Avebuch în vre-o 2 adunări de Evrei, — dar nici unul nu l'a urmat. Ei își țin legea cu tărie! Atunci vicleanul s'a îndreptat spre . . . oile pierdute ale Moldovenilor, și acum ține adunări cu Moldovenii și-i învață pe ei a și părăsi legea străbună și a trece la pocăiți, că și el e „pocăit“ . . . Un tovarăș al lui, tot ovreu, l-a dat însă de gol spunând: „D-ta crezi că Averbuch s'a lăsat de legea evreiască? Tare te înșeli. Mănâncă și el o bucată de pâine și încă o pâine bună, dată de proștii voștri de Român.“

Aviz. Se aduce la cunoștință preoțimei noastre că începând cu ziua de 15 Ianuarie casieria noastră consistorială efectuează plătirile numai înainte de masă între orele 8—12.

Aviz! Se aduce la cunoștința tuturor oficiilor parohiale, că sunt obligate toate pagubele, ce vor suferi prin incendii, să le anunțe Consiliului Eparhial, în termen de 5 zile dela izbucnirea incendiului, raportul să fie aici în ziua a 5-a, socotită dela ivirea focului. Aceasta pentru a putea anunța și noi în termen legal banca de asigurare, la care noi am reasigurat realitățile bisericesti. Parohiile cari nu vor observa cu exactitate acest ordin, vor pierde dreptul la despăgubire. Nr. 398—1927. *Consiliul Eparhial.*

BIBLIOGRAFIE

O carte de bun folos a publicat harnicul preot profesor Gheorghe Ciușanu din Craiova sub titlul „*Inmuguriri*“.

E o carte plină de adânci cugetari, „un mănunchi de flori în care stau alături cameliile aris-

tocrate cu florile mai obișnuite . . .“, cum autorul însuși le caracterizează.

Cuvântări bisericesti, la: sf. Ecaterina, la Duminica Vameșului și a Fariseului, la Nașterea Domnului, la Botezul Domnului, la sf. proroc Ioan; altele naționale la ziua eroilor, la 24 Ianuarie, și diferite articole și poezii cu cuprins bine cugetat. Se află de vânzare la autor, Craiova, Str. Opanez Nr. 3, cu 40 lei.

Nr. 453—1926.

3—3

CONCURS

Pentru întregirea parohiei *Sălciua-de-sus* din prot. Lupșa, prin aceasta se publică concurs, cu termen de 30 zile dela prima publicare în „*Renașterea*“.

Beneficiile împreunate cu acest post sunt:

1. Intregirea retribuției dela stat conform cvalificației.

2. 2½ jugăre arător și fânat, cum și eventualele beneficii ce le va vota statul pe seama preoților dela munte.

3. Dela fiecare familie câte una ferdela grâu sau cucuruz, după starea fiecăruia.

4. Trei stângini de lemne pentru foc, aduse în curte.

5. Dreptul de a-și ține până la 10 vite mari în pășunatul comun.

6. Taxele stolare în timpul mai nou urcate.

7. Până la zidirea caselor parohiale, încât noul paroh ar avea lipsă de case, consiliul parohial va da parohului altă locuință în natură.

Cererile de concurs instruate cu documentele prescrise de regulament se trimit în termenul deschis subsemnatului oficiu protopopesc.

Concurenții, —cu prealabila știre — a oficiului protop. se pot prezenta în parohie, spre a cânta și cuvânta, eventual a servi la altar și a face cunoștință cu poporul.

Baia-de-Arieș, 29 Decembrie, 1926.

Oficiul protopopesc al Lupșei, în înțelegere cu consiliul parohial.

Vasile Gan,
protop.